

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

МЕЛЬНИК СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 342.9 (477):347.5

ТИПОЛОГІЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор
Лук'янець Дмитро Миколайович,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
професор кафедри державно-правових
дисциплін

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Бевзенко Володимир Михайлович,
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка,
професор кафедри адміністративного
права

кандидат юридичних наук, доцент
Старинський Микола Володимирович,
ДВНЗ «Українська академія банківської
справи НБУ» м.Суми,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін та банківського права

Захист відбудеться «06» жовтня 2015 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.28 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, ауд.431.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розісланий «04» вересня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю. П. Янович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Юридична відповідальність є невід'ємною складовою адміністративно-правового регулювання. Домінування в адміністративно-правовому регулюванні імперативного методу зумовлює необхідність забезпечення виконання владних приписів за допомогою примусових заходів, одним із яких є юридична відповідальність. Традиційно в адміністративному праві головна увага приділяється нормативній конструкції адміністративної відповідальності, визначеній у Кодексі України про адміністративні правопорушення, проте регулювання відносин юридичної відповідальності в адміністративному праві не вичерпується цим кодексом, оскільки ще декілька десятків законів передбачають саме такий вид відповідальності за вчинення різноманітних правопорушень у багатьох сферах суспільних відносин.

Щоб отримати цілісне уявлення про роль та місце юридичної відповідальності в адміністративному праві, оцінити її ефективність та відповідність викликам сьогодення, необхідно, насамперед, систематизувати знання про юридичну відповідальність в адміністративному праві, що доцільно здійснити методом типології. Крім того, що типологія дає можливість поглянути на юридичну відповідальність крізь призму різних типологічних характеристик, вона становить методологічну основу для визначення якості деліктного регулювання в адміністративному праві, оцінки повноти нормативних конструкцій юридичної відповідальності стосовно різних сфер реалізації виконавчої влади.

На жаль, у сучасній науці адміністративного права домінує дещо однобічний підхід до сприйняття численних аспектів юридичної відповідальності, зокрема адміністративної. Разом з тим, нормативна конструкція адміністративної відповідальності є не єдиною, яка функціонує в рамках адміністративного права і, більш того, не є найдосконалішою. Отже, постає завдання виокремлення і описання нормативних конструкцій юридичної відповідальності, якими оперує адміністративне право, шляхом аналізу й узагальнення їх характеристик, що мають типологічну природу, виявлення переваг та недоліків таких конструкцій, а, отже, й розробки пропозицій щодо їх удосконалення. Все це й зумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження.

Слід також зазначити, що питанням типології юридичної відповідальності не приділялося належної уваги ні в рамках галузевих наук, ні в рамках загальної теорії права. Ця обставина значно посилює актуальність такого дослідження.

Наукового осмислення потребують і такі проблеми теоретичного характеру, як виявлення залежності нормативних і процесуальних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві від предмета і методу адміністративного права; визначення факторів, що зумовлюють ступінь деталізації процесуального регулювання відносин юридичної відповідальності; оцінка можливості створення уніфікованих нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві тощо. Але вирішення зазначених проблем потребує відповідної емпіричної бази, вибудувати яку можливо лише шляхом типологічного аналізу юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження склали наукові праці відомих вітчизняних учених адміністративістів: В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, І. Л. Бородіна, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, А. П. Ключниченко, Л. В. Ковалю, Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, Д. М. Лук'янця, О. М. Миколенка, С. Г. Стеценка, М. М. Тищенко, Ю. С. Шемшученка, В. К. Шкарупи, О. М. Якуби, Х. П. Ярмачі та багатьох інших.

Важливе значення мали наукові праці вчених у галузі теорії права: С. С. Алексєєва, З. А. Астемирова, С. Н. Братуся, В. В. Лазарева, О. Е. Лейста, М. С. Строговича та ін.

Нормативно-правову основу роботи склали акти адміністративного законодавства України, а також підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують відносини юридичної відповідальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснювалося в рамках Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р, а також планових тем юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві та їх систематизація шляхом виділення типологічних характеристик, а також вироблення на основі отриманих знань практичних рекомендацій щодо використання результатів типології у правотворчій діяльності.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі задачі:

- проаналізувати існуючі в науці підходи до розуміння поняття «юридична відповідальність» та сформулювати авторське визначення юридичної відповідальності в адміністративному праві;
- з'ясувати зміст функцій юридичної відповідальності в адміністративному праві та встановити зв'язки між ними;
- охарактеризувати функціональні, процесуальні, організаційні та санкційні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві, виокремлені на підставі найважливіших типологічних ознак;
- виявити та охарактеризувати нетипові нормативні конструкції юридичної відповідальності в адміністративному праві;
- обґрунтувати практичні аспекти типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві, зокрема в частині використання його результатів для систематизації адміністративно-деліктного законодавства;
- визначити фактори, що впливають на ступінь деталізації процесуальної форми юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі реалізації відносин юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Предметом дослідження є типологія юридичної відповідальності в адміністративному праві, що здійснюється на підставі аналізу відповідних правових норм та практики їх реалізації.

Методи дослідження. Обґрунтованість та достовірність наукових результатів забезпечувалися використанням філософських, загальнонаукових, спеціально-наукових та конкретно-наукових методів пізнання, зокрема таких, як діалектичний метод, метод типології, системно-структурний, структурно-функціональний, формально-юридичний та інші методи.

З позицій діалектичного методу в дисертації розглядались погляди на зміст і природу юридичної відповідальності на різних етапах розвитку наукової юридичної думки. Ключовим у роботі був типологічний метод систематизації (групування) нормативних конструкцій юридичної відповідальності у таксономічні одиниці (типи) за виділеними типологічними характеристиками. Для визначення ключових ознак нормативних конструкцій юридичної відповідальності широко використовувався формально-юридичний метод, за допомогою якого встановлювався дійсний зміст відповідних правових норм; системно-структурний – для аналізу процесуальних конструкцій юридичної відповідальності, а структурно-функціональний – при вивченні функцій юридичної відповідальності в адміністративному праві. Інструментом для обґрунтування практичних аспектів використання результатів типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві став метод правового моделювання, а для визначення факторів, що впливають на ступінь деталізації процесуальних форм юридичної відповідальності в адміністративному праві слугували прийоми аналізу та синтезу.

Знайшли своє використання й такі методи, як історичний та метод порівняльного правознавства. Історичний метод застосовувався при дослідженні розвитку наукових поглядів на зміст юридичної відповідальності. Методом порівняльного правознавства послуговувались при порівнянні процесуальних конструкцій юридичної відповідальності, що містяться в різних нормативно-правових актах, а також при описанні нетипових нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше у вітчизняній науці адміністративного права здійснено комплексне типологічне дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві. У ході дисертаційного дослідження сформульовано низку нових теоретичних висновків та практичних узагальнень і пропозицій, зокрема:

уперше:

- в рамках адміністративного права виділено та охарактеризовано функціональні, процесуальні, організаційні та санкційні типи юридичної відповідальності;

- доведено положення про ієрархічне співвідношення функцій юридичної відповідальності в адміністративному праві з виділенням базових функцій (охоронної і каральної) та похідних від каральної груп стратегічних (управлінської, забезпечувальної та правозахисної) і тактичних (превентивна, припинювальна та компенсаційна) функцій;

- обґрунтовано існування процесуальних типів юридичної відповідальності, які не мають окремої процесуальної конструкції; вони розвиваються спочатку у рамках контрольних адміністративних проваджень, а потім – процедур адміністративного судочинства;

- обґрунтовано існування в адміністративному праві окремого типу режимної відповідальності, яка має місце тоді, коли суб'єкти відносин юридичної відповідальності знаходяться в межах однієї організаційної структури, але зміст відносин відповідальності визначається не відносинами службового підпорядкування між ними, а особливостями режиму всередині цієї організаційної структури;

удосконалено:

- підходи до аналізу процесуальних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві на основі їх порівняння із класичною процесуальною формою адміністративної відповідальності;

- положення про зміст та правову природу окремих видів адміністративних стягнень та санкцій в рамках дослідження санкційних типів юридичної відповідальності;

- визначення моделі систематизації адміністративно-деліктного законодавства на основі результатів типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо структури адміністративно-деліктного процесу;
- вчення про способи визначення правової природи санкцій в адміністративному праві;

- положення про порядок створення нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Сформульовано низку практичних пропозицій щодо удосконалення нормативних конструкцій окремих типів юридичної відповідальності та використання у правотворчій діяльності результатів типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони, по-перше, мають методологічне значення для досліджень у сфері юридичної відповідальності; по-друге, можуть слугувати методологічною основою для правотворчої діяльності, особливо при розробці нормативних конструкцій юридичної відповідальності; по-третє, наукові положення, визначення, судження тощо, сформульовані в дисертаційному дослідженні, можуть бути використані для викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», при створенні підручників, навчальних посібників.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Основні теоретичні положення та розробки, які характеризують її наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів, одержані дисертантом особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені та обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн»

(26–27 грудня 2014 р., м. Запоріжжя); «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (13–14 березня 2015 р., м. Київ); «Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії» (24–25 квітня 2015 р., м. Ужгород); «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (15–16 травня 2015 р., м. Київ); «Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні» (15–16 травня 2015 р., м. Одеса).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у п'яти статтях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України та одна – у зарубіжному науковому виданні, а також у тезах п'яти наукових доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та одного додатку. Загальний обсяг дисертації становить 194 сторінки, з них основного тексту – 176 сторінок, список використаних джерел – 18 сторінок (195 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мета і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкривається наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться відомості про апробацію результатів і публікації.

Розділ 1 «Теоретичні засади юридичної відповідальності в сучасній доктрині адміністративного права» присвячений аналізу теоретичних аспектів визначення сутності юридичної відповідальності, функцій юридичної відповідальності в адміністративному праві та змісту типологічного підходу у дослідженнях юридичної відповідальності в рамках адміністративного права.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та ознаки юридичної відповідальності»* розглядаються існуючі в науці підходи до визначення поняття і сутності юридичної відповідальності. На підставі аналізу наукових джерел робиться висновок про те, що найбільш правильним є розуміння змісту юридичної відповідальності виключно в ретроспективному контексті, а саме як реакції уповноважених суб'єктів на вчинення правопорушення і обов'язку правопорушника зазнавати певних обмежень особистого, майнового чи організаційного характеру як наслідку зазначеної реакції.

Обґрунтованій критиці піддається концепція позитивної юридичної відповідальності, у першу чергу через відсутність у ній чітко визначеної нормативної конструкції.

На основі узагальнення існуючих в теорії права підходів до визначення сутності юридичної відповідальності, пропонується розуміти юридичну відповідальність як регламентовану правовими нормами реакцію з боку уповноважених суб'єктів на діяння фізичних або юридичних осіб (колективних суб'єктів), які можуть виявлятися у недотриманні встановлених законом заборон, невиконанні встановлених законом обов'язків, порушенні цивільно-правових зобов'язань, нанесенні шкоди або завданні збитків, виражену в застосуванні до осіб,

що вчинили такі діяння, засобів впливу, які тягнуть за собою позбавлення особистого, майнового або організаційного характеру.

У підрозділі 1.2 «Функції юридичної відповідальності в адміністративному праві» показано, що функціональна різноманітність юридичної відповідальності в адміністративному праві є відображенням поліфункціональності самого адміністративного права, як регулятора суспільних відносин, насамперед у сфері реалізації виконавчої влади. Нормами адміністративного права регламентуються не тільки відносини державного управління, й державного регулювання, адміністративних послуг, примусового виконання судових рішень, виконання кримінальних покарань та багатьох інших. Проте в силу домінування в адміністративно-правовому регулюванні норм імперативного характеру, їх реалізація має забезпечуватись відповідним механізмом правового примусу, який і проявляється переважно в юридичній відповідальності.

Доводиться, що юридична відповідальність, виступаючи на нормативному рівні як засіб охорони суспільних відносин від протиправних посягань, виконує охоронну функцію. Якщо остання діє ще до того, як зазначені суб'єкти почнуть реалізацію норм, якими встановлюються їх обов'язки чи адресовані їм заборони, то каральна функція юридичної відповідальності реалізується тільки після порушення суб'єктом вимог закону, за яким для нього мають настати певні негативні наслідки. Інструментальний характер каральної функції зумовлює її притаманність усім видам юридичної відповідальності в адміністративному праві.

З точки зору тактики виділяються похідні від каральної функції превенції правопорушень (загальної і спеціальної), припинення правопорушень, а також компенсації шкоди, завданої правопорушенням. Стратегічними функціями пропонується вважати управлінську, забезпечувальну та правозахисну. Тактичні функції можуть реалізовуватись у комбінації зі стратегічними, а конкретний їх набір визначається в рамках загальної концепції нормативно-правового регулювання тих чи інших відносин. На відміну від охоронної та каральної, решті функцій притаманні типологічні властивості.

У підрозділі 1.3 «Типологія як методологічна основа досліджень юридичної відповідальності в адміністративному праві» показано, що для того, щоб отримати повноцінну наукову картину юридичної відповідальності в адміністративному праві, необхідно систематизувати відповідні нормативні конструкції на підставі їх описання та виділення характерних ознак, що, у свою чергу, дасть можливість виділити недоліки правового регулювання та сформулювати шляхи удосконалення юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Стверджується, що для вирішення зазначеного завдання найкраще застосовувати метод типології, і наводяться аргументи на користь цієї думки. Типологія розглядається як метод наукового пізнання, в основі якого лежить поділ систем об'єктів і їх згрупування за допомогою узагальненої, ідеалізованої моделі або типу. Цей метод використовується з метою порівняльного вивчення наявних ознак, зв'язків, функцій, відносин, рівнів організації об'єктів, як існуючих нині, так і розділених у часі. Типологія дозволяє враховувати характер систем, які перебувають у постійному розвитку, і орієнтується переважно на внутрішнє співвідношення ознак. Досліджувана система (множина) може перебувати в процесі становлення

і підлягати подальшому уточненню. При здійсненні типології в межах системи (множини) з певним ступенем точності виділяється деяка сукупність підмножин, які можуть частково перетинатися. Межі виділених підмножин у процесі дослідження можуть переглядатися і уточнюватися.

Робиться висновок, що система юридичної відповідальності в адміністративному праві відповідає цим характеристикам.

Для визначення меж зазначеної системи пропонується визначення юридичної відповідальності з урахуванням предмета адміністративного права, а саме: розуміти юридичну відповідальність в адміністративному праві як правовідносини, що полягають у застосуванні владним суб'єктом із дотриманням адміністративно-процесуальної форми заходів впливу карального або компенсаційного характеру до особи, що вчинила передбачене законом протиправне діяння.

Із наведеного визначення поняття виводяться ознаки типів, за якими можна здійснювати систематизацію юридичної відповідальності, і на основі їх узагальнення виділяються функціональні, процесуальні, організаційні та санкційні типи юридичної відповідальності.

Зазначено, що підставою виокремлення функціональних типів юридичної відповідальності в адміністративному праві є первинні функції юридичної відповідальності, які відображають першочергову мету застосування заходів юридичної відповідальності, тоді як процесуальні типи визначаються за особливостями процесуальних конструкцій застосування таких заходів. Критерієм виділення організаційних типів є характер відносин між суб'єктом, який уповноважений застосовувати заходи юридичної відповідальності, та суб'єктом, до якого такі заходи застосовуються. Виділення санкційних типів ґрунтується на характеристиці заходів юридичної відповідальності (санкцій).

Розділ 2 «Окремі типи юридичної відповідальності в адміністративному праві» присвячений аналізу нормативних конструкцій юридичної відповідальності з точки зору відповідних типологічних характеристик.

У підрозділі 2.1 *«Функціональні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві»* за функціональною ознакою в адміністративному праві виділяються три типи юридичної відповідальності, а саме: карально-превентивний, карально-припинювальний та карально-компенсаційний.

Карально-превентивний тип відповідальності характеризується тим, що захід відповідальності передбачає застосування каральних санкцій, спрямованих на запобігання вчиненню цієї особою відповідних протиправних діянь. Такі властивості, притаманні зокрема, відповідальності у вигляді штрафів, база обрахування яких не пов'язана з характеристиками об'єктивної сторони протиправного діяння. Найбільш відомими прикладами цього є штрафи, обчислювані у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян, мінімальних заробітних платах або просто у певній кількості грошових одиниць.

Карально-припинювальний тип визначається застосуванням каральних санкцій, спрямованих на припинення або обмеження правосуб'єктності особи, що вчинила протиправне діяння, а також вилученням у особи знарядь вчинення протиправних діянь. Зазначені властивості притаманні таким санкціям, як позбавлення права займатися певною діяльністю, позбавлення ліцензії, примусова

ліквідація юридичної особи тощо. Про припинення в даному разі йдеться у тому розумінні, що в результаті застосування відповідних санкцій особа втрачає можливість вчинювати протиправні діяння в силу припинення її правового статусу або позбавлення можливості це робити через відсутність відповідних знарядь чи предметів.

Карально-компенсаційний тип відповідальності має місце тоді, коли санкція передбачає крім карального елементу ще й елемент компенсаційний, тобто прив'язаний до розміру завданої протиправним діянням шкоди і спрямований на відшкодування завданої шкоди.

У підрозділі 2.2 *«Процесуальні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві»* за особливостями процесуальних конструкцій в адміністративному праві виділяються чотири типи юридичної відповідальності: відповідальність, що здійснюється у класичній адміністративно-процесуальній формі; відповідальність, що здійснюється у змішаній адміністративно-судовій формі; відповідальність, що здійснюється у квазіпроцесуальній формі; відповідальність, що здійснюється поза процесуальною формою.

Класична адміністративно-процесуальна конструкція юридичної відповідальності крім КУпАП вживається у багатьох сферах адміністративно-правового регулювання. При цьому в базовому законі визначаються основні положення про юридичну відповідальність, зокрема склади правопорушень, види санкцій або стягнень, які застосовуються за їх вчинення, перелік осіб, які мають право застосовувати відповідні санкції або стягнення. Проте порядок виявлення, фіксації правопорушень, порядок розгляду справ про ці правопорушення, особливості виконання санкцій та деякі інші моменти регламентуються у підзаконних нормативно-правових актах.

Особливістю процесуальної конструкції адміністративно-судової відповідальності є те, що вона реалізується в рамках двох відмінних проваджень: по-перше, це контрольне адміністративне провадження, що здійснюється уповноваженим органом виконавчої влади; по-друге – провадження по застосуванню заходів відповідальності, яке здійснюється в рамках адміністративного судочинства. Відповідна нормативна конструкція розглянута на прикладі Законів України «Про державні лотереї» та «Про заборону грального бізнесу в Україні».

У рамках даного типу юридичної відповідальності досліджено питання порядку розгляду відповідних справ адміністративними судами і обґрунтовано необхідність встановлення особливого порядку їх розгляду за аналогією з положеннями ст. 183⁶ КАСУ, яка визначає особливості провадження у справах щодо підтвердження обґрунтованості вжиття суб'єктами владних повноважень заходів реагування під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Відповідальність виражається у квазіпроцесуальній формі, коли процесуальна конструкція юридичної відповідальності визначена надто схематично без конкретизації змісту процесуальних дій, які вчиняються уповноваженими особами. Прикладом юридичної відповідальності, що здійснюється у такій формі, можна

вважати відповідальність, передбачену Повітряним кодексом України за правопорушення у сфері цивільної авіації.

Прикладом юридичної відповідальності, яка здійснюється поза процесуальною формою, є відповідальність, передбачена Податковим кодексом України.

У підрозділі 2.3 «Організаційні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві» обґрунтовуються типи відповідальності: внутрішньо-організаційний, позаорганізаційний, режимний та корпоративний.

Внутрішньоорганізаційний тип складається з дисциплінарної відповідальності державних службовців за Законом України «Про державну службу», відповідальності за дисциплінарними статутами та будь-якої іншої відповідальності, відносини щодо якої виникають і розвиваються між організаційно підпорядкованими суб'єктами.

До позаорганізаційного типу належить адміністративна відповідальність за КУпАП, відповідальність суб'єктів господарювання, передбачена Законами України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудування», «Про захист економічної конкуренції», «Про рекламу», «Про захист прав споживачів», а також у всіх інших випадках, коли між суб'єктами, що здійснюють притягнення до відповідальності, та суб'єктами, яких притягують до відповідальності, відсутні будь-які відносини, пов'язані з організаційним підпорядкуванням.

Режимний тип відповідальності має місце в умовах, коли відносини між суб'єктами, що здійснюють притягнення до відповідальності, та суб'єктами, яких притягують до відповідальності, зумовлюються не специфікою організаційної структури, а вимогами режиму, які існують в межах тієї чи іншої організаційної структури. Прикладом такого типу відповідальності може бути передбачена Кримінально-виконавчим кодексом України відповідальність осіб, що відбувають покарання.

Відповідальністю корпоративного типу є дисциплінарна відповідальність суддів і прокурорів, особливість якої полягає в тому, що застосування до них стягнень здійснюється органами, з якими вони не перебувають в жодному організаційному підпорядкуванні. При цьому наголошується, що більшість членів зазначених органів є особами, які належать до відповідної професійної корпорації, прокурорської та суддівської, а решта – так чи інакше мають стосунок до цих корпорацій. Крім того, представників у дані органи висувують через відповідні органи прокурорського чи суддівського самоврядування особи, які можуть потім стати потенційними суб'єктами відповідальності. У цьому полягає типологічна відмінність відповідальності корпоративного типу.

У підрозділі 2.4 «Санкційні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві» зроблено групування нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві за характеристиками санкцій, які є мірою юридичної відповідальності.

Зокрема, пропонується поділ санкцій (заходів відповідальності) на фінансові, майнові, організаційно-статусні та морально-психологічні.

Пояснюється, що до санкцій організаційно-статусного характеру слід віднести такі, застосування яких призводить до зміни у правовому статусі особи, що вчинила

передбачене законом правопорушення. Безпосередній вплив на правовий статус правопорушника здійснюється шляхом позбавлення його частини суб'єктивних прав, що йому належали і були набуті у спеціальний спосіб.

Заходами морально-психологічного впливу є або такі, що мають особисто-обмежувальний характер, або такі, вплив яких на правопорушника має переважно інформаційний характер і які мають на меті звернути увагу правопорушника на неприпустимість протиправної поведінки у майбутньому. В обох випадках вплив спрямовується на морально-психологічну сферу правопорушника.

Відповідно до цих груп санкцій виділяється фінансова відповідальність (застосування санкцій у виді штрафу або пені); майнова відповідальність (застосування санкцій у виді оплатного вилучення чи конфіскації предметів); організаційно-статусна відповідальність (застосування санкцій у виді позбавлення спеціального права, ліцензії, спеціального звання тощо); морально-психологічна відповідальність (застосування санкцій у виді арешту, поміщення на гауптвахту, у штрафний ізолятор, попередження, догана, попередження про неповну службу відповідності тощо).

Підрозділ 2.5 «Нетипові нормативні конструкції юридичної відповідальності» присвячений розгляду нормативних конструкцій юридичної відповідальності, які в силу специфічних ознак не можна віднести до розглянутих вище типів.

До нетипових нормативних конструкцій відповідальності в адміністративному праві пропонується віднести відповідальність за Законами України «Про захист економічної конкуренції» та «Про банки і банківську діяльність».

Особливість процесуальної конструкції юридичної відповідальності за Законом України «Про захист економічної конкуренції» полягає в тому, що провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції містить лише одну стадію – розгляд справи, а здійснюється воно від початку і до кінця одним суб'єктом. Крім того, процесуальна конструкція залежно від складу учасників справи може набувати рис або адміністративного провадження, якщо справа розглядається за ініціативою органів Антимонопольного комітету України, або судового провадження, якщо справа розглядається за ініціативою інших суб'єктів. Ще одна особливість полягає в тому, що у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції органи наділені повноваженнями, аналогічними повноваженням суду при забезпеченні позовів у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві, чого не зустрічається в адміністративних провадженнях щодо притягнення до юридичної відповідальності.

У другому випадку діяльність щодо притягнення до відповідальності банків за банківським законодавством України не має чітко вираженої процесуальної форми. Особливістю даної нормативної конструкції є те, що закон не відділяє заходів впливу, що мають характер заходів адміністративного припинення або заходів адміністративного попередження, від заходів відповідальності. Хоча з усього спектру заходів впливу лише застосування штрафів та відкликання банківської ліцензії з подальшою ліквідацією банку можна віднести до заходів юридичної відповідальності.

Не менш важливою порівняно з розглянутими є особливість, яка полягає в тому що, для фізичних осіб, тобто керівників та службових осіб банку, фізичних

осіб – власників, встановлено порядок накладення штрафів відповідно до КупАП, тоді як для банків, тобто юридичних осіб, окремого порядку накладення штрафів не визначено, для них є лише загальний порядок застосування всіх заходів впливу.

Розділ 3 «Практичні аспекти типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві» присвячений визначенню практичних сфер юридичної діяльності, в яких можуть бути використані результати типологічного дослідження.

У підрозділі 3.1 *«Типологія юридичної відповідальності як основа систематизації законодавства про юридичну відповідальність»* розглядаються можливості використання результатів типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві для визначення принципів кодифікації адміністративного законодавства.

У даному підрозділі доводиться, що найбільший інтерес для кодифікації становлять процесуальні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві, оскільки саме процесуальні конструкції найповнішою мірою піддаються уніфікації, а відтак кодифікації. З розглянутих процесуальних типів юридичної відповідальності кодифікації піддаються практично всі на основі процесуальної конструкції класичної адміністративної відповідальності.

Унаслідок створення в результаті кодифікації уніфікованої процесуальної конструкції юридичної відповідальності відбувається переведення типів юридичної відповідальності з недосконалою процесуальною формою у тип класичної адміністративної відповідальності. Законодавець позбавляється необхідності кожного разу створювати нову процесуальну конструкцію для юридичної відповідальності в разі прийняття нових законів. Йому залишається лише описати підстави відповідальності та санкційний тип, тобто визначити за які порушення які санкції необхідно застосовувати.

Якщо законодавець обирає нетипову процесуальну форму юридичної відповідальності, одразу виникає потреба у надзвичайно детальному правовому регулюванні відповідних відносин.

У підрозділі 3.2 *«Використання типології юридичної відповідальності у правотворчій діяльності»* здійснюється аналіз можливостей використання типології юридичної відповідальності в адміністративному праві для створення окремих нормативних конструкцій юридичної відповідальності.

Результатом такого аналізу стали пропозиції щодо послідовності формування проекту нормативної конструкції юридичної відповідальності.

Першим кроком для побудови нормативної конструкції юридичної відповідальності є визначення організаційного типу відповідальності. Якщо планується регулювати відносини всередині певної організаційної єдності, то треба обирати внутрішньоорганізаційний, режимний чи корпоративний типи відповідальності. Якщо наявності організаційної єдності не передбачається, обирається позаорганізаційний тип відповідальності.

Другий крок, після вибору організаційного типу відповідальності, полягає у формулюванні підстав відповідальності, тобто у формальному визначенні складів відповідних правопорушень, щодо яких обирається санкційний тип юридичної відповідальності.

Третім кроком є вибір процесуального типу юридичної відповідальності. Якщо процедура притягнення до відповідальності потребує залучення судового елемента, обирається адміністративно-судовий процесуальний тип. Якщо процедура не потребує залучення судового елемента, обирається класичний адміністративно-процесуальний тип відповідальності. У даному разі формується процесуальна конструкція юридичної відповідальності.

У разі відсутності необхідності реалізовувати принципи юридичної відповідальності, які ґрунтуються на суб'єктивному ставленні до правопорушення особи, що його вчинила, а також залежать від її індивідуальних характеристик, може обиратися квазіпроцесуальний тип юридичної відповідальності.

Доводиться, що основними факторами, що зумовлюють ступінь деталізації процесуальної форми юридичної відповідальності в адміністративному праві, є: вид санкцій, що передбачаються за вчинення відповідних правопорушень, та спосіб визначення їх конкретного значення; наявність у нормативно-правовому акті обставин, які виключають провадження у відповідній справі; необхідність урахування нестандартних принципів провадження по справах про притягнення до відповідальності. У разі відсутності потреби в урахуванні нестандартних принципів провадження по справах про притягнення до відповідальності або відсутності обставин, які виключають провадження у відповідній справі, може обиратися квазіпроцесуальний тип юридичної відповідальності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає у здійсненні типології юридичної відповідальності в адміністративному праві. Автором сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вирішення зазначеного завдання. Основні з них такі:

1. Юридична відповідальність в адміністративному праві – це правовідносини, що полягають у застосуванні владним суб'єктом із дотриманням адміністративно-процесуальної форми заходів впливу карального або компенсаційного характеру до особи, що вчинила передбачене законом протиправне діяння.

2. Функціональна різноманітність юридичної відповідальності в адміністративному праві є відображенням поліфункціональності самого адміністративного права як регулятора суспільних відносин, насамперед у сфері реалізації виконавчої влади. На нормативному рівні юридична відповідальність виступає як засіб охорони суспільних відносин від протиправних посягань, тобто юридична відповідальність виконує охоронну функцію. Каральна функція юридичної відповідальності реалізується вже після того, як суб'єкт порушив вимоги закону і відповідно для нього мають настати певні негативні наслідки. У цьому сенсі каральна функція юридичної відповідальності є функцією суто інструментальною, а отже, притаманною всім видам юридичної відповідальності.

3. З точки зору тактики можна виділити похідні від каральної функції превенції правопорушень (загальної і спеціальної), припинення правопорушень,

а також компенсації шкоди, завданої правопорушенням. Стратегічними функціями слід вважати управлінську, забезпечувальну та правозахисну.

4. Відповідно до загального значення поняття юридичної відповідальності в адміністративному праві можна виділити найважливіші її типологічні характеристики, і на основі їх узагальнення визначити: функціональні типи юридичної відповідальності; процесуальні типи юридичної відповідальності; організаційні типи юридичної відповідальності; санкційні типи юридичної відповідальності. Підставою для виокремлення функціональних типів юридичної відповідальності в адміністративному праві є первинні функції юридичної відповідальності, які відображають першочергову мету застосування заходів юридичної відповідальності, тоді як процесуальні типи визначаються за особливостями процесуальних конструкцій застосування таких заходів. Критерієм для виділення організаційних типів юридичної відповідальності є характер відносин між суб'єктом, який уповноважений застосовувати заходи юридичної відповідальності, та суб'єктом, до якого такі заходи застосовуються. Виділення санкційних типів юридичної відповідальності ґрунтується на характеристиці заходів юридичної відповідальності.

5. За функціональною ознакою можна виділити три типи юридичної відповідальності в адміністративному праві, а саме: карально-превентивний; карально-припинювальний та карально-компенсаційний. Карально-превентивний тип відповідальності характеризується тим, що захід відповідальності передбачає застосування каральних санкцій, спрямованих на запобігання вчиненню цієї особою відповідних протиправних діянь. Такі властивості, зокрема, притаманні відповідальності у виді штрафів, база обрахування яких не пов'язана з характеристиками об'єктивної сторони протиправного діяння. Карально-припинювальний тип відповідальності визначається застосуванням каральних санкцій, спрямованих на припинення або обмеження правосуб'єктності особи, що вчинила протиправне діяння, а також вилучення у особи знарядь вчинення протиправних діянь. Зазначені властивості притаманні таким санкціям, як позбавлення права займатися певною діяльністю, позбавлення ліцензії, примусова ліквідація юридичної особи тощо. Карально-компенсаційний тип відповідальності має місце тоді, коли санкція передбачає крім карального елементу ще й елемент компенсаційний, тобто прив'язаний до розміру завданої протиправним діянням шкоди і спрямований на відшкодування завданої шкоди.

6. За результатами аналізу процесуальних конструкцій юридичної відповідальності, що містяться в різноманітних актах адміністративного законодавства, можна виділити чотири типи відповідальності: юридична відповідальність, що здійснюється у класичній адміністративно-процесуальній формі; юридична відповідальність, що здійснюється у змішаній адміністративно-судовій формі; юридична відповідальність, що здійснюється у квазіпроцесуальній формі; юридична відповідальність, що здійснюється поза процесуальною формою.

7. За організаційною ознакою можна виділити такі типи відповідальності, як внутрішньоорганізаційна відповідальність; позаорганізаційна відповідальність; режимна відповідальність та корпоративна відповідальність.

8. За характеристиками санкцій, які є заходами юридичної відповідальності, можна виділити фінансову відповідальність (застосування санкцій у виді штрафу або пені); майнову відповідальність (застосування санкцій у виді оплатного вилучення чи конфіскації предметів); організаційно-статусну відповідальність (застосування санкцій у виді позбавлення спеціального права, ліцензії, спеціального звання тощо); морально-психологічну відповідальність (застосування санкцій у виді арешту, поміщення на гауптвахту, у штрафний ізолятор, попередження, догана, попередження про неповну службову відповідність тощо).

9. До нетипових нормативних конструкцій відповідальності в адміністративному праві можна віднести відповідальність за Законами України «Про захист економічної конкуренції» та «Про банки і банківську діяльність». У першому випадку процесуальна конструкція залежно від складу учасників справи може набувати рис або адміністративного провадження, якщо справа розглядається за ініціативою органів Антимонопольного комітету України, або судового провадження, якщо справа розглядається за ініціативою інших суб'єктів. У другому випадку діяльність щодо притягнення до відповідальності банків за банківським законодавством України не має чітко вираженої процесуальної форми і здійснюється в порядку застосування заходів впливу різної правової природи, в тому числі відмінних від заходів юридичної відповідальності.

10. Найприйнятнішими для кодифікації є процесуальні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві, оскільки саме процесуальні конструкції найбільшою мірою піддаються уніфікації, а отже, і кодифікації. Результатом подібної кодифікації можна назвати «Адміністративно-деліктний процесуальний кодекс» або «Кодекс адміністративно-деліктних процедур». Основу такого кодексу становить уніфікована процесуальна конструкція порушення, розгляду та вирішення справ про різноманітні правопорушення в адміністративному порядку.

11. З точки зору потреб правотворчої діяльності, першим кроком для побудови нормативної конструкції юридичної відповідальності є визначення організаційного типу відповідальності. Якщо планується регулювати відносини всередині певної організаційної єдності, то треба обирати внутрішньоорганізаційний, режимний чи корпоративний типи відповідальності. Якщо наявності організаційної єдності не передбачається, обирається позаорганізаційний тип відповідальності. Другим кроком мають бути сформульовані підстави відповідальності, тобто формально визначені склади відповідних правопорушень, щодо яких обирається санкційний тип юридичної відповідальності. Третім кроком є вибір процесуального типу юридичної відповідальності. Якщо процедура притягнення до відповідальності потребує залучення судового елемента, обирається адміністративно-судовий процесуальний тип. Якщо процедура не потребує залучення судового елемента, обирається класичний адміністративно-процесуальний тип відповідальності. У даному випадку формується процесуальна конструкція юридичної відповідальності. У разі відсутності необхідності реалізовувати принципи юридичної відповідальності, які ґрунтуються на суб'єктивному ставленні до правопорушення особи, що його вчинила, а також залежать від її індивідуальних характеристик, може обиратися квазіпроцесуальний тип юридичної відповідальності.

12. Основними факторами, що зумовлюють ступінь деталізації процесуальної форми юридичної відповідальності в адміністративному праві є: вид санкцій, що передбачаються за вчинення відповідних правопорушень та спосіб визначення їх конкретного значення; наявність у нормативно-правовому акті обставин, які виключають провадження у відповідній справі; необхідність урахування нестандартних принципів провадження по справах про притягнення до відповідальності. У разі відсутності потреби в урахуванні нестандартних принципів провадження по справах про притягнення до відповідальності або обставин, які виключають провадження у відповідній справі, може обиратися квазіпроцесуальний тип юридичної відповідальності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мельник С. М. Фактори, що обумовлюють ступінь деталізації процесуальної форми юридичної відповідальності за адміністративним правом / С. М. Мельник // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2014. – № 4. – С. 121–125.
2. Мельник С. М. Функціональні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві / С. М. Мельник // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. – Серія: Юриспруденція. – 2014. – № 12. – Т. 1. – С. 216–219.
3. Мельник С. М. Адміністративно-судова відповідальність в адміністративному праві / С. М. Мельник // Вісн. Запоріз. нац. ун-ту. – Юрид. науки. – 2015. – № 2. – С. 97–104.
4. Мельник С. М. Функції юридичної відповідальності в адміністративному праві / С. М. Мельник // *Legea si Viata*: междунар. Науч.-практ. прав. журн. – 2015. – № 5 (281). – С. 50–54.
5. Мельник С. М. Організаційні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві / С. М. Мельник // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. – Серія: Юриспруденція. – 2015. – № 13. – Т. 1. – С. 88–91.
6. Мельник С. М. Метод типології у галузевих дослідженнях юридичної відповідальності / С. М. Мельник // Сучасні тенденції юридичної науки в Україні та зарубіжних країнах: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 26–27 груд. 2014 р. – Запоріжжя: Запоріз. міська громадська організація «Істина», 2014. – С. 112–114.
7. Мельник С. М. Про окремі типи юридичної відповідальності в адміністративному праві / С. М. Мельник // Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 13–14 берез. 2015 р. – Київ: Центр прав. наук. досліджень, 2015. – С. 69–72.
8. Мельник С. М. Типологія юридичної відповідальності як основа систематизації законодавства про юридичну відповідальність / С. М. Мельник // Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 24–25 квіт. 2015 р. – Ужгород: Ужгород. нац. ун-т, 2015. – С. 120–123.
9. Мельник С. М. Особливості процесуальної конструкції відповідальності за законодавством про захист економічної конкуренції / С. М. Мельник // Юридичні

науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 15–16 трав. 2015 р. – Київ: Центр прав. наук. досліджень, 2015. – Ч. 2. – С. 16–18.

10. Мельник С. М. Особливості процесуальної конструкції відповідальності за законодавством про банки і банківську діяльність / С. М. Мельник // Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 15–16 трав. 2015 р. – Одеса: Причорномор. фундація права, 2015. – С. 91–93.

АНОТАЦІЯ

Мельник С. М. Типологія юридичної відповідальності за адміністративним правом України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2015.

Дисертацію присвячено здійсненню типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві. У рамках дослідження розглядаються функції юридичної відповідальності в адміністративному праві, наголошується на її важливості для регулювання відносин, які становлять предмет адміністративного права. Обґрунтовується можливість використання типології для дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві, виділяються основні її типологічні характеристики.

На підставі виокремлених типологічних характеристик розглядаються функціональні, організаційні, процесуальні та санкційні типи юридичної відповідальності в адміністративному праві. Окрему увагу приділено нетиповим нормативним конструкціям юридичної відповідальності в адміністративному праві.

У роботі продемонстровано можливості використання результатів типологічного дослідження для визначення принципів систематизації адміністративно-деліктного законодавства, а також для правотворчої діяльності у сфері створення нових нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Ключові слова: типологія, юридична відповідальність, адміністративне право, нормативні конструкції юридичної відповідальності, типи юридичної відповідальності.

АННОТАЦИЯ

Мельник С. Н. Типология юридической ответственности по административному праву Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина. – Харьков, 2015.

Диссертация посвящена осуществлению типологического исследования юридической ответственности в административном праве, в рамках которого рассматриваются функции юридической ответственности в этой области права, указывается на ее важность для регулирования общественных отношений, составляющих предмет административного права. Обосновывается возможность использования метода типологии для исследования юридической ответственности в административном праве, выделяются ее типологические характеристики.

Под юридической ответственностью в административном праве понимаются правоотношения, заключающиеся в применении властвующим субъектом с соблюдением административно-процессуальной формы мер воздействия карательного или компенсационного характера к лицу, совершившему противоправное деяние.

В соответствии с важнейшими типологическими характеристиками выделяются функциональные, процессуальные, организационные и санкционные типы юридической ответственности в административном праве. Основой дифференциации являются: а) для функциональных типов – первичные функции юридической ответственности, отображающие первичную цель применения мер юридической ответственности; б) для процессуальных типов юридической ответственности – особенности процессуальных конструкций применения мер ответственности; в) для организационных типов – характер отношений между субъектом, уполномоченным применять меры юридической ответственности, и субъектом, к которому такие меры применяются; г) для санкционных типов ответственности – характеристики мер юридической ответственности.

Установлены три типа юридической ответственности в административном праве: карательно-превентивный, карательно-пресекающий и карательно-компенсационный.

Среди процессуальных типов юридической ответственности в административном праве выделяются: юридическая ответственность, осуществляемая в классической административно-процессуальной форме; юридическая ответственность, осуществляемая в смешанной судебно-административной форме; юридическая ответственность, осуществляемая в квазипроцессуальной форме; юридическая ответственность, осуществляемая вне процессуальной формы.

Организационными типами юридической ответственности предположительно считать такие: внутриорганизационная ответственность, внеорганизационная ответственность, режимная ответственность и корпоративная ответственность.

К санкционным типам юридической ответственности в административном праве относятся финансовая ответственность, имущественная ответственность, организационно-статусная ответственность и морально-психологическая ответственность.

В работе также продемонстрированы возможности использования результатов типологического исследования юридической ответственности в административном праве для определения принципов систематизации административно-деликтного законодательства, а также для правотворческой деятельности в сфере создания

нормативних конструкцій юридическої відповідальності в адміністративному праві.

В частині, показано, що основними факторами, обумовлюючими ступінь деталізації процесуальної форми юридическої відповідальності в адміністративному праві, являються: вид санкцій, передбачених за совершение соответствующих правонарушений, и способ определения их конкретного значения; наличие обстоятельств, исключающих производство в соответствующем деле; необходимость учета нестандартных принципов производства по делам о привлечении к ответственности.

Ключевые слова: типологія, юридическа відповідальність, адміністративне право, нормативні конструкції юридическої відповідальності, типи юридическої відповідальності.

SUMMARY

Mel'nyk S.M. The Typology of the Juridical Liability According to the Administrative Law of Ukraine. – The manuscript.

Dissertation for Candidate Degree in Law, speciality 12.00.07 – administrative law and administrative procedure; financial law; information law. – Kharkiv National University named after V.N. Karazin. – Kharkiv, 2015.

The dissertation is devoted to the typological study of the juridical liability in the administrative law. It is studied the functions of the juridical liability in the administrative law, it is shown its importance for the relations which form the subject of the administrative law. It is substantiated the usage of typology to study the juridical liability in the administrative law, it is singled out its basic typological characteristics. On the basis of the singled out typological characteristics the functional, organizational, procedural and sanction types of the juridical liability in the administrative law are examined. Special attention is paid to the non-typical normative constructions of the juridical liability in the administrative law.

It is shown the possibility of using the results of the typological study for defining the systematization principles of the administrative and delictual legislation and for the law-making activity in the sphere of the formation of new normative constructions of the juridical liability in the administrative law.

Key words: typology, juridical liability, administrative law, normative constructions of the juridical liability, types of the juridical liability.